

10. Ainevaldkond „Valikained“

ETTEVÕTLUSÕPETUS

Üldalused

10.1 Õppe- ja kasvatusesmärgid

Ettevõtlusõpetus loob võimalusi toetada õpilase arengut, et 3. kooliastme lõpuks õpilane:

- 1) tunneb ja järgib üldtunnustatud väärtusi ning kõlbluspõhimõtteid;
- 2) on teadmishimuline, oskab õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi;
- 3) on ettevõtlik, usub iseendasse ning kujundab oma ideaale;
- 4) seab endale eesmärgid ja tegutseb nende nimel;
- 5) juhib ja korrigeerib oma käitumist ning vastutab oma tegude eest;
- 6) suudab mõista ja tõlgendada erinevaid tekste, tunneb ja järgib õigekirjareegleid;
- 7) suudab lahendada igapäevaelu erinevates valdkondades tekkivaid küsimusi, mis nõuavad matemaatiliste mõttemetodite (loogika, ruumilise mõtlemise) ning esitusviiside (valemite, mudelite, skeemide, graafikute) kasutamist;
- 8) mõistab inimese ja keskkonna seoseid, suhtub vastutustundlikult elukeskkonda ning elab ja tegutseb loodust ning keskkonda säästes;
- 9) väärtustab ja järgib tervislikku eluviisi;
- 10) mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele.

10.2 Õppeaine kirjeldus

Ettevõtlusõpetuse aluseks on JA Eesti 3. kooliastme majandus- ja ettevõtlusõppe programmid. Need toetavad õpilastel põhikooli õppekava kooliastme pädevuste omandamist. Samuti aitavad need ellu rakendada õppe ja kasvatuses põhitähtsusi, aidates õpilastel kujuneda vastutustundlikeks ühiskonnaliikmeteks, kes tulevad igapäevaelus iseseisvalt toime ning suudavad oma huvidele ja võimetele vastavat õpiteed valida.

Programmiga juhitakse õpilasi kasutama õppimisel kriitilist mõtlemist, toetades positiivset suhtumist karjäärivõimaluste avastamisel ja laiendamisel.

Erinevaid õpistiile ja -strateegiaid arvestavate praktiliste tegevuste ning tehniliste vahendite toel hakkavad õpilased paremini mõistma seoseid, mis valitsevad koolis õpitu ning koolijärgsete tegevuste ja eduka majandamise vahel.

Programm „**Mina ja majandus**“ keskendub finantskirjaoskuse arendamisele, et aidata õpilasel mõista tema kui tarbija rolli majanduses ning suunata teda tegema ratsionaalseid valikuid. Õpitakse tundma säästva majandamise põhimõtteid ja võimalusi, et igapäevases majanduses edukalt toime tulla, teadvustatakse ressursside piiratust ning selle mõju majandusele ja kultuurile.

Programmilised tegevused aitavad õpilastel otsida enda tugevaid ja arendamist vajavaid külgi, et neid edasi arendada ning rakendada karjääri planeerides.

Kuna elu koosneb valikutest, siis aidatakse õpilastel leida, mis valikud võivad olla head ja halvad ning mis tagajärgi võivad need valikud endaga kaasa tuua. Tundides käsitletu tähtsustab hariduse olulisust ja vajadust lõpetada põhikool ning jätkata õpinguid.

10.3 Pädevused

Pädevused jagunevad üld-, valdkonna- ja õppeainepädevusteks.

10.3.1 Üldpädevused

Üldpädevused on aine- ja valdkonnaülesed pädevused, s.o teadmiste, oskuste ja hoiakute kogum, mis tagab suutlikkuse teatud tegevusalal või -valdkonnas tulemuslikult toimida. Üldpädevused kujunevad õppeainete kaudu, ent ka tunni- ja koolivälises tegevuses. Lõiming toetab õpilaste üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist.

ETTEVÕTLUSÕPETUSES TOETATAKSE EELKÕIGE JÄRGMISTE ÜLDPÄDEVUSTE KUJUNEMIST:

- 1) **väärtuspädevus** – suutlikkus hinnata inimsuhteid ning tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast, väärtustada loomingut;
- 2) **sotsiaalne pädevus** – suutlikkus ennast teostada, teada ning järgida ühiskonnas kehtivaid väärtusi ja norme ning eri keskkondade reegleid; teha koostööd teiste inimestega erinevates olukordades; aktseptsida inimeste erinevusi ja arvestada neid suhtlemisel;
- 3) **enesemääratluspädevus** – suutlikkus mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; järgida terveid eluviise;
- 4) **õpipädevus** – analüüsida enda teadmisi ja oskusi, tugevusi ja nõrkusi ning selle põhjal edasiõppimise vajadust;
- 5) **suhtluspädevus** – suutlikkus ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada, arvestades olukordi ja suhtluspartnereid, oma seisukohti esitada ja põhjendada; lugeda ning mõista teabe- ja tarbetekste; kirjutada eri liiki tekste, kasutades kohaseid keelevahendeid ja sobivat stiili; väärtustada õigekeelsust ning väljendusrikast keelt;
- 6) **matemaatikapädevus** – suutlikkus kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevaid ülesandeid lahendades kõigis elu- ja tegevusvaldkondades;
- 7) **ettevõtlikkuspädevus** – suutlikkus ideid luua ja neid ellu viia, kasutades omandatud teadmisi ning oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades; näha probleeme ning neis peituvaid võimalusi; seada eesmäärke ja neid ellu viia; korraldada ühistegevusi, näidata initsiatiivi ja vastutada tulemuste eest; reageerida paindlikult muutustele ning võtta arukaid riske.

10.3.2 Valdkonna- ja õppeainepädevused

Lähedase eesmärgiseade ning õppesisuga õppeained moodustavad ainevaldkonna. Ainevaldkonna peamine eesmärk on vastava valdkonnapädevuse kujunemine, mida toetavad õppeaine **eesmärgid ja õpitulemused**. Valdkonnapädevuse kujunemist toetavad ka teiste ainevaldkondade õppeained ning tunni- ja kooliväline tegevus.

Ettevõtlusõpetus on eelkõige seotud matemaatika ja sotsiaalainetega.

10.4 Läbivad teemad

Läbivad teemad on aineülesed ja ühiskonnas tähtsustatud teemad, millega luuakse õpilastele lõimitud võimalused pädevuste kujunemiseks, aidates luua ettekujutuse ühiskonna kui terviku arengust ning toetades õpilase suutlikkust oma teadmisi erinevates olukordades rakendada.

ETTEVÕTLUSÕPETUSES KÄSITLETAKSE EELKÕIGE JÄRGMISI LÄBIVAID TEEMASID:

- 1) **elukestev õpe ja karjääri planeerimine** – taotletakse õpilase kujunemist **isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvas õpi-**, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema mõistlikke kutsevalikuid; õpilasi juhatakse mõtlema oma võimalikele tulevastele tegevusvaldkondadele ning arutlema, mis eeldused ja võimalused on neil olemas, et oma soove ellu viia; käsitletakse töö ja kutsega seotud stereotüüpseid suhtumisi kriitiliselt, et need ei muutuks õpilase tulevikuväljavaadete piirajaiks; õpilasi teavitatakse erinevatest tööharjutamise võimalustest ning julgustatakse neid kasutama;
- 2) **keskkond ja jätkusuutlik areng** – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ning keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda, väärtustab jätkusuutlikku tarbimist, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarenguküsimustele; kujundatakse arusaama loodusest kui terviküsteemist, looduskeskkonna haprusest ning inimese sõltuvusest loodusvaradest ja -ressurssidest;
- 3) **kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja viise ning kodanikualgatuse tähtsust; kodanikualgatuse ning vabatahtlikuna tegutsemise mõistmiseks ja motiveerimiseks ning ettevõtlikkuse arendamiseks tutvustatakse õpilasele võimalusi osaleda tegevustes paikkonna hüvanguks ja julgustatakse teda neis tegevustes osalema;
- 4) **kultuuriline identiteet** – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;
- 5) **teabekeskond** – taotletakse õpilase kujunemist teabeteadlikuks inimeseks, kes tajub ja teadvustab teabekeskonda, suudab seda kriitiliselt analüüsida ning toimida selles oma eesmärkide ja ühiskonnas omaksvõetud kommunikatsioonieetika järgi; õpitakse mõistma ja analüüsima meedia rolle ühiskonnas, sealhulgas majanduselus, ning kasutama meediat teabeallikana seda kriitiliselt hinnates; aidatakse mõista internetis leiduvaid võimalusi ja ohte;
- 6) **tehnoloogia ja innovatsioon** – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegset tehnoloogiat eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvus tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;
- 7) **tervis ja ohutus** – taotletakse õpilase kujunemist terveks ühiskonnaliikmeks, kes käitub turvaliselt ning aitab kujundada tervist edendavat turvalist keskkonda;
- 8) **väärtused ja kõlblus** – taotletakse õpilase kujunemist inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid ning järgib neid.

10.5 Õpitulemused, õppesisu ja õppetegevus

10.5.1 Õpitulemused

- 1) Oskab defineerida eneseteadvust, mis hõlmab tema isiklikke oskusi, huve ja väärtushinnanguid.
- 2) Oskab leida talle huvipakkuvaid karjäärivõimalusi ja seda, mida need võimalused täämaailmas tähendavad.
- 3) Oskab koostada oma isiklikku eelarvet talle eraldatud rahaliste ressursside basil.
- 4) Teab, mis on tasakaalustatud eelarve tähtis kõigil sissetulekuastmeil.
- 5) Oskab eristada bruto- ja netosissetulekut.
- 6) Oskab nimetada viise, kuidas eelarvet tasakaalu viia.
- 7) Oskab identida finantsriske.
- 8) Oskab selgitada, kuidas annavad kindlustused vahendi riskide vähendamiseks.
- 9) Oskab leida kindlustuse valdamise alternatiivkulu.

10.5.2 Õppesisu

- 1) PEEGLIKE, PEEGLIKE. Eneseteadvus, huvid, oskused, väärtushinnangud, töömaailm.
- 2) VALI OMA EDUTEE. Seosed isiklike finantside, hariduse ja karjäärivõimaluste vahel. Otsuste tegemine, kõrgharidus, eneseteadvus, töömaailm, tagajärg
- 3) EELARVE PAIKA. "Elukutsete kaardid". Õpilased näevad erinevate ametite kuupalkasid, selle põhjal hindavad oma otsuste alternatiivkulu ja moodustavad oma eelarve. Vajadused, soovid, võimalused.
- 4) TARK MAJANDAMINE. Sularaha, krediitkaart, deebetkaart. Alternatiivkulu, krediit, intress, krediitkaardi võlg.
- 5) KUS ON RISK? Kindlustus. Omavastutus, poliis, kindlustusmakse, finantsrisk.

10.5.3 Õppetegevus

- 1) Sina valid (otsustamis -ja valimisülesanded)
- 2) Eneseteadvus (enesehinnangu ja enda tundmaõppimise tegevused)
- 3) Kutsesobivustest, analüüs
- 4) Kuidas lugeda töökuulutusi?
- 5) Lauamäng "Vali oma edutee"
- 6) Koomiksi joonistamine
- 7) Elukutsete kaardid
- 8) Palgaarvestuse ülesanded

- 9) Õppekäigud poodi
- 10) Õppekäik taaskasutuskeskusesse
- 11) Kaardimäng "Tark majandamine"
- 12) Panga põhiteenuste ja hinnakirjaga tutvumine.

10.6 Füüsiline õpikeskkond

Kool korraldab valdava osa õpest klassis, kus on:

- 1) mööbli ümberpaigutamise võimalus rühmatööks ja ümarlauavestluseks ning toetavad demonstratsioonivahendid;
- 2) internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab:

- 1) korraldada õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike väljaspool klassiruumi (kaubandus, tööstus, teenindus) vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul;
- 2) kasutada klassiruumis ainekava eesmärke toetavaid õppematerjale ja -vahendeid:

- "Mina ja majandus" õpilase töölehtede komplekt 2016
- "Vali oma edutee" mängukaardid ja väli
- "Tark majandamine" mängukomplekt 5 meeskonnale
- "Mina ja ettevõtte" õpilase töölehtede komplekt 2016
- Veebipõhine majanduse modelleerimise ülesanne „Simulaator 7” (kasutus 1 õppeaasta)
- Mängutäringud (10 tükki)
- IKT-põhised õppematerjalid;
- statistilised ja metoodilised materjalid.

10.7 Õpitulemuste hindamine

- 1) Teadmiste ja oskuste tulemusi ettevõtlusõppes hinnatakse **arvestusliku hindamissüsteemiga**, mille väljendus on sõnad „Arvestatud“ või „Mittearvestatud“. Hindamisel tähtsustatakse aktiivset osalust tundides, iseseisvate tööde õigeaegset esitamist, kokkulepetest kinnipidamist jms.
- 2) ettevõtlusõppe õpitulemusi hinnates rakendatakse kujundava hindamise põhimõtteid ja kasutatakse õpimappi.